

MEMORANDUM VALITSUSKABINETI NÕUPIDAMISELE

ESITATUD: 13.09.2018 valitsuskabineti nõupidamisele

ESITAJA: siseminister Andres Anvelt

ESITAMISE AEG: kuupäev digiallkirjas

TEEMA: Lähisuhtevägivalla all kannatanute kaitse Pärnu projekti tulemused

1. SISUKOKKUVÕTE

Siseminister ja tervise- ja tööminister algatasid 2017. aastal projekti lähisuhtevägivalla all kannatanute kaitseks. Projekt viidi läbi Pärnu linnas ja maakonnas 15. detsembrist 2017 kuni 31. märtsini 2018. Projekti eesmärk oli katsetada erinevaid lähenemisviise, mis tagavad kannatanu turvalisuse ja võimestamise, kiire sekkumise ja juhtumi menetluse ning tõhusa vajaduspõhise sotsiaalpsühholoogilise toetuse osapooltele. Parema kannatanu kaitse eesmärgil katsetati muu hulgas võimalusi eemaldada vägivalda kasutanud isik sündmuskohalt ja pakkuda kannatanule koheselt abiorganisatsioonide tuge. Projekti eesmärgi täitmiseks tehti koordineeritumalt koostööd ja vahetati senisest kiiremini teavet. Memorandumis esitatakse¹ juhtrühma² järeldused katsetatud praktika kohta ja ettepanekud muudatusteks õiguskaitses- ja sotsiaalvaldkondade, kohaliku omavalitsuse ning abiorganisatsioonide töökorralduses ja ressursisides ning õigusloomes. Projekti tulemusel jätkatakse katsetatud koostöötegevuse juurutamisega ja soovitakse võtta see kasutusele püsiva praktikana järkjärgult üle Eesti aastaks 2021.

2. JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD PÄRNU PROJEKTI PÕHJAL

2.1. Lähisuhtevägivalla all kannatanu kaitse koostöötegevuse üldpõhimõtted

Tõsiselt tuleb suhtuda igasse juhtumisse, kus on märke võimalikust lähisuhtevägivallast. Koostöötegevuses lähtutakse Maailma Tervishoiuorganisatsiooni³ vägivalla määratlusest.

---

¹ Tulenevalt Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2016–2019 (uuendamise heaks kiidetud Vabariigi Valitsuses 26. aprillil 2018) prioriteedi „Eesti julgeoleku hoidmine ja tugevdamine“ punktist 10.10 „Ennetame ja vähendame lähisuhtevägivalda süsteemse riskiperede kaardistamise ja suunamise ning ametkondade koostöö abil. Ratifitseerime ja rakendame Istanbuli konventsiooni“ esitab siseminister koostöös justiitsministri ning tervise- ja tööministriiga valitsuskabinetile memorandumiga Pärnu katseprojekti järeldustest ja edasistest ettepanekutest lähisuhtevägivalla ohvrite kaitseks ja vägivallatseja kodust eemaldamiseks.

² Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Justiitsministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet, Sotsiaalkindlustusamet.

³ Vägivald on inimese tahtlik käitumine, millega ähvardatakse, püütakse teha või tehakse kahju teise inimese tervisele, mis võib põhjustada vigastusi, surma, psühholoogilist kahju, arenguhäireid jm negatiivseid tagajärgi. – World Health Organization (2002). World Report on Violence and Health. Vägivalla ennetamise strateegia 2015–2020 lähtub samuti kõnesolevast määratlusest.

MEMORANDUM VALITSUSKABINETI NÕUPIDAMISELE

Koostöötegevuse eeldusena on tähtis mõista lähisuhtes olevate isikute vahelise vägivalda olemust, selle tekkepõhjusteid ja tõsidust ning tagada spetsialistide teadlikkus, meetodilised juhendid ja töövahendid. Spetsialistidele tähendab uus lähenemisviis **alates esmasest kokkupuutest pidevat lähisuhtevägivalda osapoolte ja teiste seotud isikute vajaduste ja vägivaldaga kaasnevate riskide hindamist**. Lähtuvalt tuvastatud individuaalsetest vajadustest ja vägivallariskist valib spetsialist kannatanu (ja tema laste) kaitse- ja abimeetmed ning vägivalda toimepanija mõjutamise meetmed, mis erinevad intensiivsuse astme poolest ning võivad olla ajas muutuvad, sest vägivald on dünaamiline. Teave abi saamise võimalustest ja vajalikkusest peab olema lihtsasti kättesaadav ning kannatanule kõikide asjaomaste poolt ettevaatavalt, arusaadavalt ja motiveerivalt selgitatud. Samuti tuleb avalikkusele anda järjepidevalt infot vägivaldse käitumise olemuse ja selle sallimatuse kohta, sealhulgas läbi positiivsete lahendite. Oluline on **katkestada vägivallaringi jätkumine võimalikult varakult** ning pöörata tähelepanu menetluse korraldusele, spetsialistide hoiakutele ja suhtlemisviisile, mis peavad võimaldama kannatanu taastumise.

Lähisuhtevägivalda vähendamine on võimalik asutuste hästi koordineeritud koostöös. Praktikamuudatuste jõustumise aluseks on oluline koostööpartnerite arusaam üksteise rollidest ja vastutusest ning kokkulepe eesmärkides ja töökorralduses. Koostöötegevust **viivad läbi** politsei, ohvriabi-, kohaliku omavalitsuse sotsiaal- ja lastekaitsetöötajad, naiste tugikeskus, tervishoiuteenuse osutajad, prokuratuur, kohus ja kriminaalhooldajad. Lähtuvalt lähisuhtevägivalda juhtumist kaasatakse koostöötegevusse muud riigi-, era- või kolmanda sektori esindajad. Koostöötegevust viiakse läbi **piirkondlikes⁴ lähisuhtevägivalda võrgustikes, sealhulgas kõrge riskiga⁵ lähisuhtevägivalda juhtumites MARAC⁶ mudeli abil**. Töökorraldusliku muudatuse järel hakkab kohalikul tasandil koostöötegevust **koordineerima Sotsiaalkindlustusameti piirkonna ohvriabi töötaja**. Koostöötegevusele aitab kaasa senisest selgem politsei- ja sotsiaalvaldkonna infovahetuse ja tegevuste kavandamine. Projekti tulemuste põhjal saab eeldada, et **IKT-lahenduste kasutuselevõtmine** võimaldab kiiremat menetlust ja vajadusepõhisemat abi kannatanule ning vähendab oluliselt halduskoormusega seotud kulutusi. Eesmärk on tagada lähisuhtevägivalda kannatanule **valdkondadeülene, kompetentsem, toetavam ja kiirem kaitse**, sealhulgas tuleb kõigil valdkondadel menetleda lähisuhtevägivalda juhtumeid senisest **põhjalikumalt ja süsteemsemalt**, et mõjutada pere sotsiaalset toimetulekut ja heaolu terviklikult.

⁴ Koostöötegevuse piirkonnana mõistetakse Politsei- ja Piirivalveameti politseijaoskondi ning Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi piirkondi.

⁵ Võimalikule kõrgele riskile viitavad näiteks vägivalda korduvus ning selle eskaleerumisvõimalus, vahetu ja jätkuv risk kannatanu elule ja tervisele, konflikt või vägivald lapse juuresolekul, lapse suhtes või laste olemasolu peres, haavatavas olukorras inimesed (eakas/ pensionär, vaimse tervise probleemid, puudega inimene, rasedus).

⁶ MARAC-i mudelis toimub juhtumi hindamine, probleemide tuvastamine ja lahenduste otsimine asjaosaliste spetsialistide (politsei, ohvriabi, kohalik omavalitsus, naiste tugikeskused jt) koostöös ja jagatud vastutusel. Ohvrile pakutakse tugiisikuteenust, kuid teenuseid osutatakse vastavalt ohvri vajadustele ning võrgustikuliikmete pädevusele ja töövaldkonnale. MARAC-is kasutavad erinevate asutuste spetsialistid hinnangu kujundamiseks ühtset töövahendit – 24 küsimusega riskihindamise ankeeti DASH. DASH (Domestic Abuse, Stalking and Harassment and Honour Based Violence) ankeet on rahvusvaheliselt tunnustatud tõendus põhine vahend kaardistamiseks lähisuhtevägivalda ja selle eskaleerumise riske. DASH-ankeet on kujundatud Eestile sobivaks.

MEMORANDUM VALITSUSKABINETI NÕUPIDAMISELE

Lähisuhtevägivalla sündmuskohal tuleb luua vägivalda kasutanud isiku ja kannatanu vahel füüsiline distant. Eesti kohaldab Euroopa Nõukogu Istanbuli konventsiooni⁷, mille artikkel 52 järgi on otsese ohu korral ohvri ja vägivallatseja eraldamine üheks meetmeks, et vägivalla jätkumine peatada ja rõhutada vägivallatseja vastutust. Selle kaudu tagatakse **kannatanule aeg, et ta saaks rahulikult võtta vastu enda elu puudutavaid otsuseid**, näiteks kas ja kuidas vägivaldsest suhtest lahkuda, otsida abi, teha avalikuks varasemalt toimepandud vägivald, teha õiguskaitseasutustega aktiivselt koostööd vms. Haldusmenetluse raames on politseil võimalik kohaldada 12-tunnist ja prefekti loal ka pikemaajalist **viibimiskeeldu**, mille eesmärk on avaliku korra kaitse ja ühekordse ohu tõrjumine või korrarikkumise lõpetamine. Projekti ajal leidis see turvalisuse tagamise meede vähe kasutust, sest arvati, et see ei ole sobivaim lahendus lähisuhtevägivalla juhtumites vägivalla jätkumise või eskaleerumise ennetamiseks. Sobivaim on vägivallatseja eemaldamine kriminaalmenetluse raames selliselt, et prokuröri taotlusel määratakse kohtu poolt ajutine lähenemiskeeld. Projektis katsetati ajutise lähenemiskeelu määramist 12 tunni jooksul. Projektis ilmnis, et **kannatanute paremaks ja kiiremaks kaitseks on vajalik täiendavate õiguste andmine prokurörile, et ta saaks määrata edasilükkamatutel juhtudel ajutise lähenemiskeelu, mille kohus hiljem kinnitab**. Lisaks on Sotsiaalministeerium teinud ettepaneku kaaluda, kas teatud juhtudel oleks põhjendatud loobuda kannatanu nõusolekust ajutise lähenemiskeelu kohaldamiseks. Silmas tuleb pidada, et eraldamise mõjususeks peab see olema **piisavalt kiire ja pika-ajaline**. Eraldamise tegelikuks rakendamiseks on **määrava tähtsusega omavalitsuse roll majutuspinna tagamisel** isikule, kes on saanud vägivallajuhtumi järgselt keelu läheneda enda elukohale. Üle tuleb vaadata ka kannatanu taotlusel tsiviilmenetlusliku lähenemiskeelu kasutamise praktika ja leida lahendused selle senisest aktiivsemaks rakendamiseks.

Õiguskaitseasutuste tegevusele lisaks on vaja koheselt alustada kannatanut võimestavate tegevustega. Sündmuskohalt vägivallatseja eemaldamise järgselt saab politsei motiveerida kannatanut võtma vastu esmast emotsionaalset ja praktilist toetust **nõustamistelefoni teenuse** kaudu ning pöörduma ohvriabisse, kohaliku omavalitsuse sotsiaalosakonda või naiste tugikeskusesse. Sündmuse järgselt käivitavad **sotsiaalvaldkonna spetsialistid koostöö** kõigi vajalike valdkondade vahel, et pakkuda tuge vägivalda kogenud inimesele. Ohvriabi ja kohalik omavalitsus lepivad kokku **juhtumikorralduse**⁸ alustamises alustades samaaegselt tööd vägivalda kasutanud isikuga. Kõikide menetluste ja tegevuste kõikides etappides tuleb **rõhutada vägivalda kasutanud inimese vastutust**.

Tegeleda tuleb laiemalt lähisuhtevägivalla riskiteguriteks olevate sotsiaalprobleemidega, sealhulgas alkoholi liigtarvitamisega. Projektis selgus, et vägivalda kasutanud isikuid tuleb senisest

---

⁷ Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon. 20.09.2017. – RT II, 26.09.2017, 1. Konventsioonile on Eesti Vabariik alla kirjutanud 2014. aasta 2. detsembril.

⁸ Juhtumikorraldus on üks sotsiaaltöö meetoditest. Sotsiaalhoolekandeseaduse § 9 lõike 1 järgi kasutatakse juhtumikorralduse põhimõtet juhul, kui isik vajab iseseisva toimetuleku parandamiseks pikaajalist ja mitmekülgset abi, mis hõlmab ka vajadust koordineerida mitme organisatsiooni koostööd abi andmisel. Abi andmine hõlmab muu hulgas juhtumiplaani koostamist ja osapoolte üksteisega seotud tegevuste ajakava kooskõlastamist; juhtumi koordineerija määramist; vastastikuse teabevahetuse korras kokku leppimist.

MEMORANDUM VALITSUSKABINETI NÕUPIDAMISELE

tõhusamalt, muuhulgas kohtuotsusega, suunata sotsiaalprogrammidesse, mis keskenduvad lähisuhtevägivalla tõkestamisele ja vägivallavaba käitumise arendamisele. Mõju saavutamiseks tuleb edendada turvalisi suhteid ning vähendada alkoholi- ja uimastisõltuvusega seotud probleeme **teadus- ja tõenduspõhiste meetoditega**. Sotsiaalkindlustusamet ja Tervise Arengu Instituut toetavad selles omavalitsusi.

Oluline on kogu perekonna vajadusi hõlmav vaade, sealhulgas võimalike seoste nägemine kaaslase vastu suunatud lähisuhtevägivalla ja lapse väärkohtlemise vahel. Eesmärgiga tagada abi ja vajalikud teenused, tuleb lastekaitse- ja sotsiaaltöös senisest enam tähelepanu pöörata lisaks otsesele lähisuhtevägivalla ohvrile ka ohvri ja juhtumiga seotud lähedastele. Vaja on kujundada praktika selliselt, et **lähisuhtevägivalla keskele sattunud laps saab tuge viivitamata**, kuid mitte hiljem kui kahe päeva jooksul pärast juhtunut. Erilist tähelepanu ja kohest tuge lastekaitse spetsialistidelt vajavad need lapsed, kes on hädaohu tõttu kodust ja perekonnast eraldatud.

Kriminaalmenetlusega sekkumise korral peab tõusma menetluste osakaal, kus jõutakse 10 päevaga lõpliku menetlusotsuseni. Kriminaalmenetluse kiirus lähisuhtevägivalla asjades tõusis projekti käigus oluliselt, sealhulgas esitas prokuratuur senisest enam taotlusi kriminaalasja lahendamiseks 48 tunni jooksul. Juhtumite menetlemisel on võtmetähtsusega **vägivalla tundemärkide ja muu tõendusteabe fikseerimine** ning selleks peab muu hulgas tegelema esmaste reageerijate oskuse tõstmisega.

Lähisuhtevägivalla info- ja kuriteoteadete järelkontrolli tuleb läbi viia politsei ja sotsiaalvaldkonna koostöös. Üle Eesti muudatuste elluviimiseks tuleb määratleda erinevate osapoolte selged rollid ning välja töötada selged ja läbi mõeldud juhised. Projektis leidis kinnitust, et järelkontrolli on võimalik teostada **kiiremini kui 10 tööpäeva jooksul**. Teostamise täpsem tähtaeg määratletakse juhtumipõhiselt. Järelkontrolli raames hindab politsei üle vägivallariski olemasolu ja astme ning süüteotunnuste esinemise. Kohaliku omavalitsuse ja vajaduse korral kaasatud ohvriabi spetsialistid hindavad lähisuhtevägivalla märke, et mõista kannatanute ja teiste lähisuhtevägivallaga seotud isikute vajadusi ning võimestada ja pakkuda abi osapooltele.

2.2. Töökorralduslikud muudatused ja ressursivajadused

- 1) Politsei- ja Piirivalveamet ja Sotsiaalkindlustusamet valmistavad ette alates 01.10.2018 piirkondlike infopäevade ja koolituste programmi ning korraldamise lähisuhtevägivallast teadlikkuse tõstmiseks ning viivad läbi infopäevad ja koolitused tähtajaga 01.01.2020. Olulised partnerid infopäevade läbiviimisel on piirkonna kohalikud omavalitsused. Sotsiaalministeerium on selleks taotlenud täiendavaid rahalisi vahendeid 2019. aasta riigieelarvest Sotsiaalkindlustusameti eelarvesse.

MEMORANDUM VALITSUSKABINETI NÕUPIDAMISELE

- 2) Politsei- ja Piirivalveamet valmistab ette alates 01.10.2018 täiustatud töövahendid⁹, mis võimaldavad lähisuhtevägivalla väljakutsele või teatele reageerides ning järelkontrollis teadmispõhiselt selgitada välja lähisuhtevägivalla olemuse, hinnata kannatanule vägivallaga kaasnevaid riske ja tema vajadusi ning rakendada kannatanu turvalisuse ja võimestamise eesmärgil kohaseid kaitse- ja abimeetmeid. Töövahenditest valmistab Siseministeerium koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga ette riskipõhise hindamisvahendi kohaliku omavalitsuse teavitamiseks abi vajavast isikust tähtajaga 01.07.2019. Politsei- ja Piirivalveamet analüüsib koostöös Sotsiaalkindlustusametiga ka vajadusi ja võimalusi lihtsustada lähisuhtevägivalla juhtumite info edastamist politseilt ohvriabile tähtajaga 01.09.2019 ning esitab vajadusel ettepanekud koostöökorralduse ja õigusloome muutmiseks. Politsei- ja Piirivalveamet katsetab järjepidevalt täiustatavaid töövahendeid ning valmistab ette töövahendite tutvustamise koolituste programmi ja nende korraldamise ning viib koolitused läbi selliselt, et praktikamuudatused politseis saab kasutusele võtta alates 01.01.2020. Politsei- ja Piirivalveamet, Siseministeerium ja Sotsiaalkindlustusamet tagavad tegevuste kulud asutuse eelarves (2019. aasta osas ei ole ette näha täiendavaid kulusid).
- 3) Sotsiaalministeerium koostöös Sotsiaalkindlustusametiga algatab 2018. aastal ja juurutab tähtajaga 01.01.2020 vastavalt vajadusele Eesti erinevates piirkondades riiklikult rahastatavad sotsiaalprogrammid lähisuhtes vägivalda kasutanud inimestele. Sotsiaalministeerium on selleks taotlenud täiendavaid rahalisi vahendeid 2019. aasta riigieelarvest.
- 4) Sotsiaalkindlustusameti ohvriabitöötajal on alates 01.01.2019 keskne roll vägivalla ohvritele suunatud tegevuse koordineerimisel ning koostöövõrgustike juhtimisel. Sotsiaalministeerium on taotlenud ohvriabi süsteemi arendamiseks, sealhulgas ohvriabitöötajate supervisioonide läbiviimiseks täiendavaid rahalisi vahendeid 2019. aasta riigieelarvest. Töö mõju suurendamiseks laiendab Sotsiaalkindlustusamet kõrge riskiga juhtumite jaoks MARAC võrgustikud üle Eesti. Eesmärk on, et Euroopa Sotsiaalfondi toetusel on 2021. aastaks MARAC juhtumikorralduse mudeli abil tegeletud 300 isiku probleemi väljaselgitamise ja lahendamise ja mudel on võetud kasutusele vähemalt kümnes piirkonnas. Laienemine ühte piirkonda Euroopa Sotsiaalfondi rahastamise perioodil tähendab keskmiselt kulusid ligikaudu 40 000 eurot aastas. Siseministeerium koostöös Sotsiaalministeeriumiga tagab MARAC võrgustike jätkurahastamise pärast Euroopa Sotsiaalfondi toetuse lõppemist 2021. aastal riigi- või kohalike omavalitsuste eelarvest või projekti toetuste kaudu. Kava kohaselt nähakse ette, et Sotsiaalkindlustusamet konsulteerib, koolitab ja juhendab olemasolevate ning uute võrgustike meeskondi.
- 5) Sotsiaalkindlustusamet käivitab alates 01.01.2019 ööpäevaringse üleriigilise kannatanute kriisinõustamise teenuse, mis on kättesaadav kõigile lähisuhtevägivalla kuriteo, hooletuse või halva kohtlemise või füüsilise, vaimse või seksuaalse vägivalla ohvritele. Sotsiaalministeerium on selleks taotlenud täiendavaid rahalisi vahendeid 2019. aasta riigieelarvest.

---

⁹ Politsei ametniku poolt täidetav lähisuhtevägivalla infoleht, mille abil kaardistatakse lähisuhtevägivalla juhtumid, vorm viibimiskeelu otsustamiseks, järelkontrolli raames täidetav filterküsimustik ja kiirema infoedastamise korra täitmine ning lähisuhtevägivalla juhtumite menetlemise kord ja riskipõhise järelkontrolli teostamise kord.

MEMORANDUM VALITSUSKABINETI NÕUPIDAMISELE

- 6) Sisekaitseakadeemia koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga aja- ja asjakohastab patrull- ja piirkonnapolitsei tasemekoolituse õppekavasid ja nende rakendamist, et tagada uue praktika käsitlemine õppes alates 01.09.2019.
- 7) Politsei- ja Piirivalveamet jätkab Euroopa Sotsiaalfondi toetusel aastatel 2017–2019 andme- ja teabevahetuslahenduse arendamist, et võimaldada politseiametnikel, kohalike omavalitsuste lastekaitse- ja sotsiaaltöötajatel ning Sotsiaalkindlustusameti töötajatel vahetada automatiseeritud osapoolte infosüsteemides olevaid andmeid abi vajavate isikute kohta. Andme- ja teabevahetuslahendus peab olema valmis ja töötama alates 01.01.2020. Euroopa Sotsiaalfondi toetuse lõppemisel alatest 2020. aastast on andme- ja teabevahetuslahenduse töös hoidmine ja arendamine ning kasutajate toetamine Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse ja Sotsiaalministeeriumi igapäevaseks ülesandeks ning tegevuste kulud tagatakse asutuse eelarves (täiendavaid kulusid ei ole ette näha).
- 8) Politsei- ja Piirivalveameti andme- ja teabevahetuslahenduse täiustamise etapis töötab Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusest tähtajaga 01.11.2020 välja tulenevalt Politsei- ja Piirivalveameti lähteülesandest IKT-lahendused lähisuhtevägivalla infolehe ja muu vajaliku infovahetuse elektrooniliseks menetlemiseks. Praktika võetakse kasutusele võimalusel alates 01.01.2021. Politsei- ja Piirivalveamet ning Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus tagavad tegevuste kulud asutuste eelarvetes (vajaduste selgumisel taotletakse täiendavaid rahalisi vahendeid riigieelarvest).
- 9) Sotsiaalkindlustusameti ohvriabiosakond tagab tähtajaga 01.01.2020 kõrge riskiga lähisuhtevägivalla juhtumites kannatanule vabatahtlike tugisikute teenuse kättesaadavuse.
- 10) Justiitsministeerium vajab lähenemiskeeldude menetlemise ja kiirmenetluste lahendamiseks kohtus nädalavahetusel ja töövälisel ajal tagamise eesmärgil täiendavaid rahalisi vahendeid nii kohtule kui prokuratuurile (kohtunike valveaja tasustamist puudutava lisataotluse esitab Justiitsministeerium riigieelarve menetlemise käigus). Menetlustähtaegade lühendamiseks ja ohvrite kohtlemise parendamiseks tuleb jätkata prokuratuuris konsultantide projektiga (Justiitsministeerium esitab lisataotluse riigieelarve menetlemise protsessis). Muudatused on seotud kriminaalmenetluse seadustiku eelnõu menetlemisega (jõustumine on kavandatud 2020. aastal).
- 11) Justiitsministeerium analüüsib tähtajaga 01.01.2020 tsiviilõigusliku lähenemiskeelu rakendamise praktikat lähisuhtevägivalla juhtumites ja teeb ettepanekud rakendamise parendamiseks.
- 12) Sotsiaalministeerium koostab tähtajaga 01.01.2020 lähisuhtevägivalla lahendamise hea praktika põhjal soovitused kohaliku omavalitsuse lastekaitse- ja sotsiaaltöötajatele lähisuhtevägivalla juhtumitega tegelemiseks. Samuti, Sotsiaalministeerium koostöös Tervise Arengu Instituudiga täiendab tähtajaga 01.01.2021 lastekaitsetöötajate täienduskoolituse programmi, et tagada lähisuhtevägivallast mõjutatud lastele senisest parem abi.

MEMORANDUM VALITSUSKABINETI NÕUPIDAMISELE

2.3. Õigusloome muudatused

Justiitsministeerium on algatanud 2018. aastal¹⁰ kriminaalmenetluse seadustiku muutmise, et anda prokuröörile õigus edasilükkamatutel juhtudel määrata hiljem kohtu poolt kinnitav ajutine lähenemiskeeld. Justiitsministeerium analüüsib koostöös Siseministeeriumiga täiendavaid lahendusi vägivalda kasutanud isiku eemaldamiseks sündmuskohalt, et tagada kannatanu kohene turvalisus kriminaalmenetluse väliselt. Samuti analüüsib Justiitsministeerium Sotsiaalministeeriumi ettepanekut luua võimalus ajutise lähenemiskeelu kohaldamiseks leibkondsete või praeguste või endiste perekonnaliikmete juhtumites kannatanu nõusolekuta.

2.4. Lähisuhtevägivalda all kannatanu kaitse koostöötegevuse rakendamise eesmärk

Memorandumiga kavandatud muudatused aitavad saavutada riiklikult laiemalt seatud eesmärki vähendada lähisuhtevägivalda ja peatada vägivaldaringi jätkumine. Oodata on, et langeb lähisuhtevägivalda varjatuse määr, lähisuhtevägivalda tagajärjel hukkunute arv ja isiklik ohuhinnang lähisuhtevägivaldale ning kasvab lähisuhtevägivalda kogenute heaolu ja nende kaitstus, samuti avalikkuse hukkamõist vägivalda kasutanud isikute suhtes. Üldistesse eesmärkidesse panustamist seiratakse Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015–2020, Siseturvalisuse arengukava 2015–2020, Rahvastiku Tervise Arengukava 2009–2020 ja Heaolu arengukava 2016–2023 mõõdikute täitmise raames. Üle Eesti tõhustub ja ühtlustub koostöötegevuse otsesel mõjul menetluspraktika. Koostöötegevus panustab Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030 kuritegevusvastase võitluse prioriteetide seadmise raames kokkulepitavate indikaatorite täitmisesse.

Lähisuhtevägivalda all kannatanu kaitse koostöötegevuse rakendamiseks vajalikud muudatused algatatakse järk-järgult ja nende elluviimine on omavahelises seoses. Tulenevalt sellest on koostöötegevuse eesmärgi täitumine seatud aastaks 2021. Praktika rakendumist hinnatakse ja selle tulemuslikkust seiratakse juhtrühmas.

Seiramise indikaatorid:

Indikaator	Tähtaeg	Vastutaja/ vastutajad
1. Vabariigi Valitsusele on kriminaalmenetluse seadustiku muutmise eelnõu esitatud	01.01.2019	Justiitsministeerium
2. Üle Eesti on kannatanute kriisinõustamise teenus kättesaadav	01.01.2019	Sotsiaalkindlustusamet
3. Üle Eesti on vähemalt 15 lähisuhtevägivalda infopäeva ja koolitust läbi viidud	01.01.2020	Sotsiaalkindlustusamet, Politsei- ja Piirivalveamet, piirkonna kohalik omavalitsus

¹⁰ Kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esitati ministeeriumitele kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi kaudu 04.05.2018.

MEMORANDUM VALITSUSKABINETI NÕUPIDAMISELE

4. Politsei, kohaliku omavalitsuse sotsiaal- ja lastekaitsetöötajad ning Sotsiaalkindlustusameti töötajad vahetavad lähisuhtevägivalla osapoolte ja abi vajavate isikute kohta andmeid automatiseeritult	01.01.2020	Politsei- ja Piirivalveamet
5. Üle Eesti on vähemalt 15 lähisuhtevägivalla piirkondlikku ja kõrge riskiga juhtumite jaoks MARAC võrgustikku käivitatud, võrgustikud käivad koos	01.01.2021	Sotsiaalkindlustusamet, Politsei- ja Piirivalveamet
6. Ohvriabiteenusele pöördunud lähisuhtevägivalla kannatanute arv	01.01.2021	Sotsiaalkindlustusamet, Politsei- ja Piirivalveamet, kohalik omavalitsus
7. Alustatud kriminaalmenetluste osakaal lähisuhtevägivalla infoteadetest	01.01.2021	Politsei- ja Piirivalveamet, Prokuratuur
8. Kriminaalmenetluse kiirus	01.01.2021	Politsei- ja Piirivalveamet, Prokuratuur

Oodatavad tulemused aastaks 2021:

Möödik	Algtase	Allikas
1. Lähisuhtevägivalla teavitamise määr on kasvanud ¹¹	11% (2012)	Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet/ Naistevastane vägivald: Euroopa Liitu hõlmav uuring
2. Isiklik ohuhinnang lähisuhtevägivallale on vähenenud	16% (2017)	Politsei- ja Piirivalveameti avaliku arvamuse uuring
3. Lähisuhtevägivalla tõttu hukkunute arv/ lähisuhtevägivallaga seotud tapmiste ja mõrvade arv koos katsetega on vähenenud	10/ 14 (2017)	Politsei- ja Piirivalveamet, Kriminaalstatistika
4. Lähisuhtevägivalla korduvate juhtumite osakaal lähisuhtevägivalla infoteadetest on vähenenud	40% (2017)	Politsei- ja Piirivalveamet

¹¹ Naised, kes märgivad, et kõige raskemast vägivaldajuhtumist lähisuhtes teavitati politseid.

MEMORANDUM VALITSUSKABINETI NÕUPIDAMISELE

3. ETTEPANEK VALITSUSE OTSUSTEKS

- 3.1. Võtta teadmiseks lähisuhtevägivalla all kannatanu kaitse Pärnu projekti juhtrühma valitsuskabineti nõupidamisele esitatud järeldused ja ettepanekud.
- 3.2. Ministeeriumide valitsemisaladel muuta valdkondlik töökorraldus vastavaks Pärnu projektis tehtud järeldustele ja ettepanekutele, kujundades riigi eelarvestrateegia raames vajaduse korral ümber ressursse ja õiguskeskkonda, et 2021. aastaks üle Eesti püsivalt ellu rakendada lähisuhtevägivalla all kannatanu kaitse koostöötegevust.
- 3.3. Sotsiaalkindlustusametil koordineerida alates 2019. aastast kohalikul tasandil lähisuhtevägivalla all kannatanu kaitse koostöötegevust.
- 3.4. Siseministeeriumil koostöös Sotsiaalministeeriumi ja Justiitsministeeriumiga ning kaasates valitsemisala asutusi koordineerida riiklikul tasandil lähisuhtevägivalla all kannatanu kaitse koostöötegevuse arendamist, laiendamist ja rakendumist memorandumi punktis 2.4 kokkulepitu kohaselt.

4. KOOSTAJAD

Jenny Jakobson, Siseministeeriumi korrakaitse- ja kriminaalpoliitika osakonna õigusnõunik, tel 612 5048
Kadri-Ann Lee, Siseministeeriumi korrakaitse- ja kriminaalpoliitika osakonna nõunik, tel 612 5131

LISA

Lähisuhtevägivalla ulatus – Eesti ja Pärnu projekti statistika